

MAŁA ARCHITEKTURA CMENTARNA KRAINA CISZY

Zapraszam na spacer po cmentarzach, zobaczymy najpiękniejsze grobowce, największych mieszkańców miast. Ale także to, co powoli pochłania bluszcz, znika z pamięci.

Możesz ty zwiedzać paryskie cmentarze?
Lub w innych grodach nasze śmierci pola?
Możesz podziwiać kaplice, ołtarze.
Nad które smukła wystrzeliła topola.

.....
Wszystko ci mówi tam o innym świecie.
Na grobach stoją niepojęte słowa.
Brat śpi przy bracie, może wróg przy wrogu.
W głąb byś wygrzebał całe pokolenia.

(Julian z Paradowa)

CMENTARZ ŁYCZAKOWSKI WE LWOWIE

Grób Gustawa Kissel
i Adolfa Leitnera wyk.
12.07.2009 r. przez prof. M.
Bucka.

Każda metropolia niczym wielowiekowe drzewo spowita jest pierścieniem pokoleń narastającej stopniowo tradycji. Kultura i gospodarka dała odbicie w rozwoju architektonicznym miast, ale także okalające je cmentarze, gdyż w symbiozie z metropoliami rozwijały się nekropolie do których karty meldunkowe wydawał Charon. Projektantów i wykonawców pomników było wielu znanych i nieznanymi, obecnie zapomnianymi. Nekropolie w Wilnie - Rossa, Warszawie – Powązki, Kraków – Rakowice, Lwów- Łyczaków, Poznań, Łódź, Lublin i wiele innych dużych i małych. Na każdym cmentarzu można znaleźć perełki architektury znakomitych twórców.

Mauzoleum Baczewskich
wzniesione 1883 roku. Twórca
nieznany wg projektu lwowskiego
architekta Jana Schulza.

Pomnik Honoraty Borzęckiej
dłuta Cypriana Godebskiego
Pierwszy pomnik nagrobny
wykonany przez Godebskiego

Proście wy Boga o takie mogiły,
Które lecz nie chcą, ni skarg, ni żalości,
Lecz dają sercom moc czynu, zdroj siły
Na dzień przyszłości...

(Na cmentarzu Maria Konopnicka)

Pomnik Marii Konopnickiej dłuta
Luny Drexlerówny z 1924 roku

Kłęczący Chrystus na mogile
Józefy Marcinkowskiej
wykonany przez Młodnickich
i Wolskich

Pomnik Karola Szajnochy z 1868 roku
dłuta Parysa Filippiego i Abła Marii
Periera

Pomnik Józefa Torosiewicza
dłuta Edmunda Jaskólskiego

Pomnik Edwarda Wallischa
projektu Juliana Markowskiego

**Ta rzeźba nagrobna mogłaby stać
jako pomnik gdzieś w sercu miasta
i cieszyłaby oczy setek tysięcy turystów.**

Wiele rodzin było stać na wynajęcie najlepszych rzeźbiarzy jak np. Juliana Markowskiego, który zostawił po sobie około 60 rzeźb nagrobnych.

Grobowiec Katarzyny Markowskiej

Chodząc po cmentarzu na pewno zaskoczy każdego, że to jest swoista galeria sztuki, że nawet pozorne zwykłe krzyże mają tu charakter ozdobny. Ale najpiękniejsze są te niecodzienne rzeźby i one stanowią o unikalności cmentarza, co pokazuje na zdjęciach. (wybranych z setek zrobionych zdjęć z różnych cmentarzy krajowych i zagranicznych). Piękno ukryte w kamieniu, przykładem jest grobowiec leżącej na łożu dziewczyny Katarzyny Markowskiej, pomnik grobowy wykonany przez wspomnianego wcześniej Juliusza Markowskiego, zbieżność nazwisk prawdopodobnie przypadkowa. Dziewczyna leży w niespokojnej pozie na pofałdowanej pościeli, zapewne ciężko chora, może jeszcze żyje, może właśnie umiera, a możliwe, że już odeszła. Pomnik i grobowiec jest po prostu piękny.

CMENTARZ ZASŁUŻONYCH WIELKOPOLAN W POZNANIU

Pomnik rodzeństwa Anna i Kazimierz Szafarkiewicz
proj. nieznanym
Podobieństwo do dzieł wykonanych przez Juliusza Markowskiego

Groby rodziny Sujeckich z 1882 roku proj. nieznanym.
Podobieństwo do dzieł wykonanych przez Juliusza Markowskiego

Fragment wiersza Bogdana Zalewskiego

A po zgonie u mogiły
Kilka piórek pozostanie
Co ku niebu mnie wznosiły

Nagrobek Anieli z Liszowskich Dembińska
proj. Władysław Marcinkowski z 1889 roku.
Pierwszy nagrobek.

Co prawda chodząc po cmentarzu w wielu miejscach spotkamy świadectwa
nowoczesności i burzliwej historii miast.

Grobowiec Stanisław Mikołajczyk Premier Rządu Rzeczypospolitej
Prezes Polskiego Stronnictwa Ludowego
oraz Cecylia Mikołajczyk z d. Ignasiak

motto na grobowcu

**Zostańcie wierni wierze swoich ojców i tradycji
wolnościowej narodu polskiego**

Nagrobek Szymona Wronieckiego
Proj. nieznanym

Nagrobek nieznanej pochowanej osoby
Proj. nieznanym

STARY CMENTARZ W ŁODZI

Kaplica-mauzoleum Karola Scheiblera
proj. Edwarda Lilpopa i Józefa Dziekońskiego

Nie jest znana pochowana osoba
Proj. nieznan

Warto w mojej ocenie czytać epitafia i napisy na grobach, bo to fantastyczna skarbnica wiedzy w dawnych zawodach i hierarchii społecznej. Dowiemy się z nich także tego, jak ważne dla podtrzymania kultury były zrywy niepodległościowe.

Niech świadczy o tym fakt, że grób na którym wyryto w spoczywających snem wiecznym, był uczestnikiem wydarzeń dziejowych danego narodu.

Nie jest znana pochowana osoba
Proj. nieznan

Grobowiec rodziny Roberta Schweikert
proj. współczesny architekt

Nagrobek Piotra i Barbary z Fihauserów
Danielewiczowie i rodzina

Pomnik Jana Ostrowskiego OSA Legionista
uczestnik powstania warszawskiego oraz żony
Janiny Ostrowskiej Wardziak NINA łączniczka
AK. proj. współczesny architekt

Cmentarz jako zjawisko historyczne przybierał w Europie różne formy i przechodził zmienne koleje losu. Odzwierciedlał się w różnych stosunkach społecznych i grup wyznaniowych do śmierci. Był też nośnikiem zjawisk kulturowych i obyczajowych. I tak np. starożytni Rzymianie wznosili katakumby, a dawni Słowianie grzebali ciała swoich zmarłych lub spalone ich szczątki w lasach, na polach, w miejscach ustronnych i sypali na nich mogiły zwane kurhanami, żalnikami itp.

CMENTARZ STARE POWĄZKI WARSZAWA

Grób rodowy Wentzl
proj. dzieło Jana Manzla

Ignacy Marcel Komorowski kompozytor
Rzeźba autorstwa Wojciecha Święckiego 1859

Nagrobek śpiące dziecko
Gabriel Komorowski
proj. Gianiusi Altvater

Nagrobek rodziny Brzezińskich
proj. Irena Rudnicka i Tadeusz
Stankiewicz

Nagrobek Żółkowskich ojciec i syn
wg pomysłu Ludwika Pyrowicza

Nagrobek rodziny Krajewskich
proj. Teodor Skonieczny 1899r

Nagrobek rodziny Światopełk-Zawadzki
proj. Teodor Skonieczny 1893r

Nagrobek rodziny Stanisława Olszewskiego
proj. Alessandro Casetti 1898 r

Nagrobek Jana i Dominika Bohusz
proj. Faustyn Cengler 1869 r

Nagrobek Miecicia Dąbrowskiego
proj. Bartłomiej Mazurek 1896 r

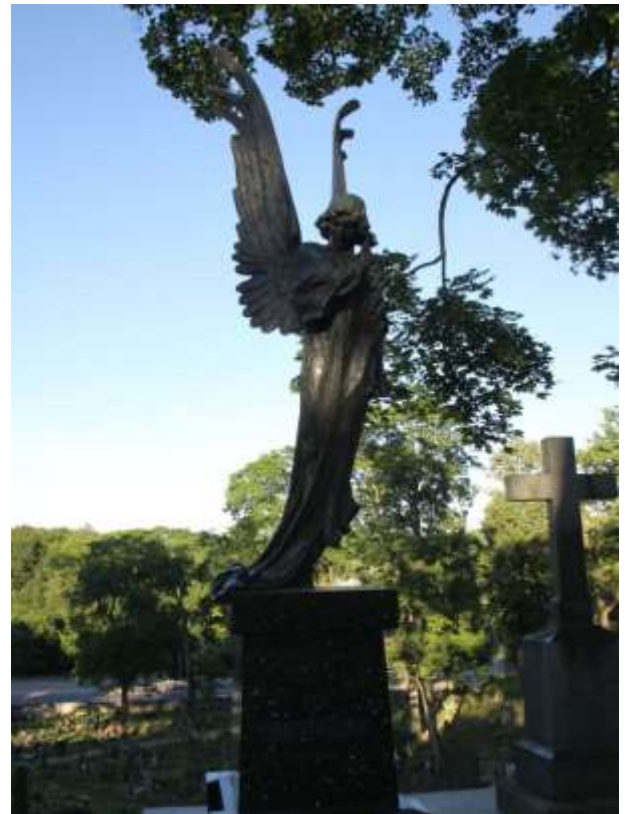
CMENTARZ STARY NA ROSSIE WILNO

Płyta nagrobna Marii Piłsudskiej wykonana w zakładzie kamieniarskim Sypniewskich 1936 r. Napis na płycie MATKA I SERCE SYNA.
1936 r. Napis na płycie MATKA I SERCE SYNA.

Nagrobek Rafała Radziwiłłowicza
pierwzór dr Judyma z Ludzi bezdomnych
Stefana Żeromskiego wyk. Wileńska szkoła
kamieniarska z 1936

Czarny Anioł, który zrywa pęta i unosi się do
nieba - najpiękniejszy pomnik Rossy.
Na mogile Izy Salmonawiczówny z 1903 r
proj. Leopold Wasilewski

Nagrobek Euzebiusza ojca Juliusza
Słowackiego z 1814 r. proj. z warsztatu
Juozas Zikaras

Nagrobek Teodora Franciszka
Hryniewskiego lekarza wileńskiego z
1932 r proj. z zakładu Leopolda
Wasilewskiego

Nagrobek rodziny Grodzińskich z warsztatu Juozasa Zikarasa z 1901 r

Nagrobek Józefa Montwiła proj. Bolesław Bałzukiewicz z 1908 r

Nagrobek Teresy Łukasiewicz proj. Wojciech Jastrzębski z 1903r

Nagrobek Michała Burhardt 1908 r lekarz powstaniec styczniowy proj. Bolesław Bałzukiewicz

Jestem często na cmentarzach i stwierdzam, że wiele pomników uległo zniszczeniu, są i takie które ulegają zniszczeniu przez czas, ale mają szczęście będą ratowane dzięki fundacją powstałych w kraju i zagranicą.

CMENTARZ PRZY UL. LIPOWEJ W LUBLINIE

Nagrobek rodziny Bączkowskich
proj. Antoni Kurzawa

Nagrobek Kleofasa Junosza Szaniawskiego
z 1903 r proj. Edmund Małachowicz

Nagrobek Tomasza Żylińskiego
z 1892 r proj. Antonio Argentiego

Nagrobek Romualda Korzeniowskiego na
grobie Gertrudy Korzeniowskiej wg proj.
S. Waśniewskiego

Nagrobek Juliusza Vettera wg
proj. Wojciecha Jastrzębskiego

Cerkiew jako kaplica cmentarna na cmentarzu
prawosławnym Lublin

Nagrobek Aleksandrowicza Surkowa proj. wzorowany na pracach Antoniego Kurzawy

CMENTARZ RAKOWICKI W KRAKOWIE

WALCZĄC O PRZYSZŁOŚĆ NARODU, TRZEBA SIĘ OPRZEĆ O JEGO GROBY

Jerzy Waldorff

Nagrobek rodziny Felterów proj. Karol Hukan 1927

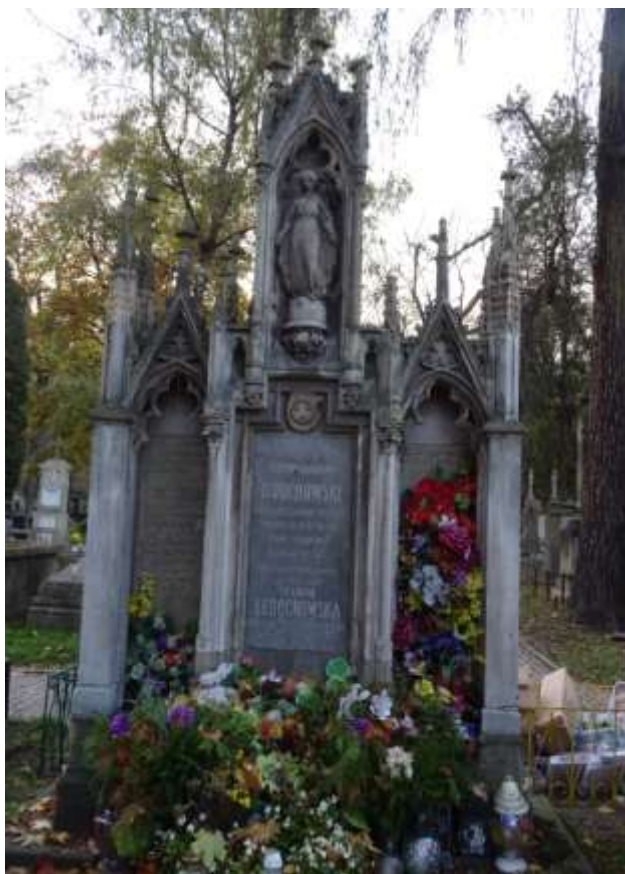
Nagrobek Klemensa Więcko
proj. Tadeusz Błotnicki

Grobowiec Jana Matejki lecz nie jest miejscem
pochówku. Projektant grobowca nieznan

Nagrobek Gabrieli Bojanowskiej
proj. Karola Hukana

Grobowiec rodziny Leduchowskich
proj. Jakub Szczepkowski

Nagrobek Oskara Kolberga
proj. Tadeusz Błotnicki

Nagrobek rodziny Fleischmannów
proj. Jakuba Szczepkowskiego

Grobowiec rodziny Woźniakowskich
proj. Tadeusz Błotnicki

Nagrobek Ludce Królikowskiej i Joanny Krajewskiej proj. Bartłomiej Mazurek

Grobowiec Erazma i Anny Jerzmanowskich proj. Wacław Szymanowski

Nagrobek Marka Grechuty proj. Wit Pochurski

Nagrobek Ludwika Jerzego Kern

Jakie znaczenie ma czas w świecie umarłych? Czas to przecież przemijanie. Zaraz po wejściu na jednym z grobowców widnieje niedawno odkuta rzeźba z marmuru. Nie jest nowoczesna, mogłaby powstać równie dobrze przed stu laty i współcześnie.

Chronos, antyczne bóstwo, personifikacja czasu, bawi się klepsydrą, przesypując piasek symbolizujący krótkie ludzkie życie. Życie mija w mgnieniu oka, ale pamięć o tych, którzy odeszli, bywa nieśmiertelna, nie ulega tak łatwo wpływom Chronosa. Trwa wraz z życiem bliskich, znajomych, trwaniem rodzin, narodów, miast, dzieł sztuki. Trwa wraz z istnieniem kamiennych grobowców, na których wyryte są nazwiska tysięcy, tysięcy ludzi. Cmentarz to skarbnica pamięci, pamięci zakutych w kamieniu i metalu.

Zaklęta sztuka

Umarłych pamięć dotąd trwa,
Dokąd pamięcią im się płaci.

(Wisława Szymborska)

Płyta nagrobna Wisławy Szymborskiej

GDY GAŚNIE PAMIĘĆ LUDZKA DALEJ MÓWIĄ KAMIENIE

Prymas Stefan Wyszyński

Opracował : Ireneusz Gorzelanny.
Sulechów grudzień 2019 r.